

ORTADOĞU GÜNDEMİ

14-20 Haziran 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Üst düzey BM yetkilileri, Suriye’de bir hastaneye yapılan ve 18 sivilin ölümüne neden olan ölümcül saldırıyı kınadı. Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen, sivil altyapıya yönelik saldırıların kabul edilemez olduğunu ve durdurulması gerektiğini belirtti. Pedersen, tüm tarafların uluslararası insancıl hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uymasını ve Suriye’de işlenen suçlar için hesap verilmesi çağrısında bulundu.¹

ABD Başkanı Joe Biden ve Rus mevkidaşı Vladimir Putin, çarşamba günü Cenevre’de yaptıkları ikili görüşmede Suriye’deki insani yardım koridorlarının yeniden açılması konusunu görüştü. Görüşmeden sonra basın toplantısında konuşan Putin, çeşitli konularda keskin anlaşmazlıklara rağmen ve Biden ile aynı dili konuştuklarına inandığını söyledi.²

• Suriye Rejimi

Beşar Esad, yapılan seçim sonucu İran’da cumhurbaşkanlığına seçilen İbrahim Reisi’ye tebrik mesajı gönderdi. Esad mesajında, Reisi’nin İslam Devrimi’nin, iradesini kırmayı ve bağımsız kararlarını baltalamayı amaçlayan tüm planlar ve baskılar karşısında, kararlı İran halkının iyiliği ve çıkarları için her alanda daha fazla refah ve ilerleme yolunda ülkesinin yürüyüşüne öncülük etmesini diledi.³

Esad rejimi, Hama kentinin batısında yer alan Kastun kasabasında Sivil Savunma (Beyaz Barretliler) ekibinin merkezine saldırı gerçekleştirdi. Saldırı sonucu 1 görevli hayatını kaybetti, 3 kişi de yaralandı.⁴

• Fırat’ın Doğusu

Süleymaniye’de 15 Haziran Salı günü gerçekleştirilen bir basın toplantısında YPG’nin Kuzey Irak’taki mensupları, Erbil’de tutuklandığı iddia edilen PYD üyelerinin serbest bırakılması konusunda İKBY yönetimine çağrıda bulundu. Önceki hafta PYD üyesi üç kişinin Erbil Uluslararası Havalimanı’nda Kürdistan Demokrat Partisi’ne (KDP) bağlı güçler tarafından tutuklandığı iddia edilmişti.⁵ YPG ise misilleme olarak KDP yanlısı Kurdistan 24 (K24) medya ajansının Suriye’nin kuzeydoğusundaki faaliyetlerini durdurma kararı aldı. Yayımlanan basın açıklamasında ajansın yasaklanma sebebinin nefret ve ırkçılık yayması ile Kürt-Kürt kavgasını tahrik eden kışkırtıcı içerikler hazırlaması olduğu belirtildi.⁶

1 UN strongly condemns ‘appalling’ attack on Syrian hospital | UN News

2 Biden says he discussed Syria, Iran with Russia’s Putin | Middle East Eye

3 <https://www.timesofisrael.com/russia-syria-turkey-and-hamas-congratulate-irans-raisi-on-election-win/>

4 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyede-esed-rejiminin-saldirisinda-bir-sivil-savunma-calisani-yasamini-yitirdi/2279012>

5 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/150620213>

6 <https://www.syriahr.com/en/218269/>

Suriye'nin Haseke vilayetine bağlı Farfara köyünde rejim yanlısı bir milis grubu olan Ulusal Savunma Kuvvetleri, devriye görevi icra eden 4 Amerikan aracı ile konvoyu eşlik eden bir SDG aracının yolunu kesti. Köylüler tarafından da taşla tutulan koalisyona konvoyunun geri dönmek durumunda kaldığı bildirildi.⁷

ABD'ye ait iki yeni araç konvoyu 16 ve 20 Haziran tarihlerinde Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan ABD üslerine askerî ve lojistik malzeme taşıyan bu konvoyların ilki 30 tırdan, ikincisi ise 25 tırdan oluştu.⁸

Cumhurbaşkanı Erdoğan, ABD'nin Suriye'nin kuzeydoğusunda yürüttüğü terörle mücadele faaliyetlerine ilişkin olarak perşembe günü yaptığı bir açıklamada bir ülkenin, müttefikinin savaştığı terörist gruplarla iş birliği yapmasını "tarihî bir hata" olarak nitelendirdi. Erdoğan ayrıca, "Terör örgütlerini destekleyen ve cesaretlendirenler er ya da geç ne büyük bir hata yaptıklarını anlayacaklardır" şeklinde bir açıklamada bulundu.⁹

YPG saflarında IŞİD ile savaşmak üzere Suriye'nin kuzeydoğusuna giden İngiliz vatandaşlarına yönelik İngiliz hükûmetinin yoğun takibati devam etti. Suriye'deki savaştan döndükten sonra Heathrow Havalimanı'nda gözaltına alınan ve yargılaması devam eden Dan Newey'nin babası Paul Newey, oğlunun ve ailesinin bu süreçte çok büyük sıkıntılara maruz bırakıldığını söyledi. İngiliz hükûmeti ise İngiliz vatandaşlarını herhangi bir nedenle Suriye'ye seyahat etme konusunda sürekli uyardıklarını belirtti ve Kürt gruplarla birlikte IŞİD'e karşı savaşmak için Suriye'ye gidenlerin dönüşte tutuklanmayı, herhangi bir risk oluşturup oluşturmadıklarını ve herhangi bir suç işleyip işlemediklerini belirlemek üzere soruşturmadan geçmeyi göze almaları gerektiğini ifade etti.¹⁰

• Güney Suriye

İsrail topçu birlikleri tarafından Kuneytra kırsalındaki Kahtaniye bölgesinde yer alan Hizbullah'a ait mevziler vuruldu.¹¹ Yapılan atışlarda Hizbullah'ın saha komutanı Muhammed İsa El Beyza'nın öldürüldüğü tespit edildi.

Dera ilinde faaliyet gösteren "Mecd el-İslam" grubundaki eski bir muhalefet komutanı, kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından açılan ateş sonucunda hayatını kaybetti.¹² Dera'da kimliği belirsiz kişiler tarafından düzenlenen bir saldırıda Etman belediye başkanı öldürüldü. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) yayımladığı bilgilere göre, Haziran 2019'da Dera'da başlayan güvenlik kaosu 1.117'den fazla saldırı ve suikast girişimi belgelendi. Bu saldırı

7 <https://sputniknews.com/middleeast/202106151083155965-villagers-reportedly-block-movement-of-us-sdf-convoy-in-northeastern-syria/>

8 <https://www.syriahr.com/en/218268/>

9 <https://www.aa.com.tr/en/politics/no-change-of-course-from-turkey-on-f-35s-s-400s-president/2277176>

10 <https://www.arabnews.com/node/1877791/world>

11 <https://www.timesofisrael.com/israeli-tanks-destroy-outpost-used-by-iranian-proxies-on-syrian-border-report/>

12 <https://www.syriahr.com/en/218203/>

ve suikastlar sonucunda 217'si sivil; 354'ü rejim askeri veya sadık milis/güvenlik güçleri olmak üzere toplamda 764 kişi hayatını kaybetti.¹³

İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye Sivil Savunma (Beyaz Baretliler) Medya Sorumlusu Hasan el-Ahmet yaptığı açıklamada, rejim güçlerinin, İdlib'in güneyinde yer alan Bara ve İhsim köylerine karadan karaya atış yapan silahlarla saldırı düzenlediğini belirtti. Ahmet, saldırıda Bara'da 2, İhsimde 5 sivilin yaşamını yitirdiğini belirtti. Yaralanan 10 kişi çevredeki hastanelere kaldırıldı. Öte yandan Esad rejim güçleri, sabahın erken saatlerinde İdlib'in güneyindeki İhsim, Meşşun, Mastuma, Sfohin, Filyfil, Kensaфра ve Belyun köylerine topçu saldırısı düzenledi.¹⁴

15 Haziran 2021'de Zeytin Dalı Harekâtı'yla terörden arındırılan Afrin'in doğusundaki Kefer Cenne köyündeki kontrol noktasında bir araca yerleştirilen bomba infilak ettirildi. Terör saldırısında ilk belirlemelere göre, bir kişi öldü, iki kişi yaralandı. Yaralılar, ilçedeki hastanelere nakledilirken çevrede hasar meydana geldi. Saldırıyla ilgili inceleme başlatan güvenlik güçleri, terör saldırısının YPG/PKK tarafından düzenlendiği ihtimalini değerlendirdi.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih'in İran cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan İbrahim Reisi'yi telefon ile arayarak tebrik ettiği kaydedildi. Irak Cumhurbaşkanlığı Basın Ofisinden yapılan açıklamaya göre Salih ve Reisi arasında gerçekleşen görüşmede ikili ilişkilerin yanı sıra Bağdat-Tahran hattı arasında siyasi, güvenlik, ekonomi ve kültürel iş birliğini güçlendirme yollarının ele alındığı aktarıldı.¹⁵ Bununla birlikte Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'nin de İran Cumhurbaşkanı seçilen Reisi'yi telefonla arayarak seçimlerdeki başarısından dolayı tebrik ettiği bildirildi. Gerçekleşen görüşmede İran ile Irak arasındaki ilişkilerin önemine dikkat çeken Kazimi'nin "Ekonomi, güvenlik ve terörle mücadele başta olmak üzere farklı alanlarda iş birliği seviyesini arttırmalıyız" dediği kaydedildi. Reisi'nin ise Kazimi'ye teşekkür ederek, iki ülke arasında tarihî bir bağ olduğunu ve her alanda ilişkileri geliştirmek için çalışacaklarını ifade ettiği aktarıldı. Ayrıca Kazimi'nin Reisi tarafından İran'a davet edildiğinin altı çizildi.¹⁶

Hesap Verebilirlik ve Adalet Komisyonunun Baas Partisi ile bağlantılı olduklarını ileri sürerek ekim ayında yapılacak parlamento seçimlerinden 226 adayı diskalifiye ettiği belirtildi. Kararın, Saddam Hüseyin döneminde önemli roller üstlenenlerin yanı sıra eski Baas Par-

13 <https://www.syriahr.com/en/218203/>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejiminin-idlib-kirsalindaki-saldirisinda-7-sivil-oldu/2280449>

15 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/President-Salih-and-PM-al-Kadhimi-conduct-phone-calls-with-Iran-s-President-elect-Raisi>

16 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1732305640289969>

tisi'ne mensup kişilerin siyasete katılımını yasaklayan "Hesap Verebilirlik ve Adalet Yasası" kapsamında alındığı vurgulandı. Söz konusu yasa uyarınca Baas Partisi'nde yer alan kişilerin Irak'ta seçimlere girmesi yasaklanmıştı.¹⁷

Irak Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamaya göre Bakan Fuad Hüseyin'in Katar'ın başkenti Doha'da düzenlenen Arap Dışişleri Bakanları İstişare Toplantısına katıldığı ve söz konusu toplantıda bölgenin tüm sorunlarının çözümüne yönelik bakış açılarının yakınlaşması ve diyalog mekanizmasının güçlendirilmesi için Bağdat'ta Irak'la komşu ülkeleri bir araya getirecek bir diyalog toplantısı düzenlenmesi çağrısında bulunduğu aktarıldı. Bu diyalog çerçevesinde krizlerin ve sorunların çözümüne yönelik çalışmak, istikrar ve güvenliği korumak için çaba sarf etmenin zorunlu olduğunu aktaran Hüseyin'in, "Sorunların tırmandırılması bölgeye hizmet etmiyor" ifadelerini kullandığı kaydedildi.¹⁸ Öte yandan, Hüseyin'in Türkiye'de düzenlenen Antalya Diplomasi Forumu'na katıldığı belirtildi. Söz konusu forumda Liderler Oturumuna katılan Hüseyin'in Irak'ın sürdürülebilir kalkınmasını destekleme konusunda ne tür çalışmalar yapıldığı ile ilgili soruya kalkınmanın temelini güvenlik ve ekonomi olduğuna dikkat çekerek, "Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkeler çok ciddi anlamda petrol gelirine dayandığı için çok şanslı ancak çok tehlikeli durumla karşı karşıya" cevabını verdiği aktarıldı.¹⁹ Diğer yandan Hüseyin ile Pakistanlı mevkidaşı Şah Mahmud Kureyşi bir araya geldi. Görüşmede ele alınan ekonomik meselelerin yanı sıra enerji, inanç turizmi, Bağdat ile İslamabad arasındaki hava trafiği ele alındı. Hüseyin, ayrıca Pakistan'ın Irak için önemli bir ortak olduğunu ve iki ülkenin terörizm ve aşırıçılıkla mücadele de dâhil olmak üzere köklü ilişkileri olduğunu vurguladı.²⁰

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Avrupa Birliği ülkelerinin büyükelçilerini kabul etti. Görüşmede Kazimi'nin 10 Ekim'de yapılacak seçimler konusunda gerçek iradenin seçimlerde tecelli etmesi için tüm şartların hükûmet tarafından yerine getirildiğini ifade ederken büyükelçilerin de Avrupa Birliği'nin, Irak hükûmetinin hukukun üstünlüğü ve ekonomik reformu amaçlayan yönelimlerine ve ayrıca daha fazla iş fırsatı sağlayacak yatırım fırsatlarına verdiği desteği yineledikleri kaydedildi.²¹

Irak'ın Dikar vilayetini ziyaret eden Başbakan Mustafa el-Kazimi, göstericilerin taleplerinin, hükûmetin üzerinde çalıştığı ve uygulamaya kararlı olduğu şeylerin dışında olmadığını belirtti. Hükûmetin istihdam, onurlu bir yaşam ve toplumsal adalet fırsatı sağlayan ekonomik kalkınma hedefini önceliklerinin arasına koyduğunu ve erken seçimlerin yapılması için çalıştığını vurguladı.²²

17 <https://english.alaraby.co.uk/news/iraq-stops-226-more-candidates-running-elections>

18 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-bolgesel-sorunlarin-cozumu-icin-komsu-ulkeleri-bagdat-ta-bir-araya-getirecek-toplant-i-cagrisi-yapti/2274080>

19 <https://ina.iq/turkmen/25407-dileri-bakan-huseyin-antalya-diplomasi-forumuna-katld.html>

20 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-Pakistan-to-develop-the-economic-relations-between-the-two-friendly-countries>

21 <https://ina.iq/eng/12356-pm-to-eu-ambassadors-the-government-has-prepared-the-requirements-for-holding-early-elections-on-time.html>

22 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3025226/kazimi'den-halk-hareketine-ve-kurbanların-ailelerine-adalet-sözü>

• Güvenlik

ABD Temsilciler Meclisinde yapılan oylamada, ABD'nin Irak'ta askerî güç kullanmasına izin veren "Irak'ta Askerî Güç Kullanımı için Yetki" adlı yetkilendirmeyi iptal eden yasa tasarısı kabul edildi. Demokratların yetkilendirmenin kaldırılmasını desteklerken Cumhuriyetçilerin aleyhte oy kullandığı ve 161 aleyhte oya karşı 268 oyla yetkilendirmenin iptal edilmesinin kabul edildiği belirtildi.²³ 11 Eylül sonrası gerilimin ürünlerinden olan yetkilendirmenin muhtevasına bakıldığında 2020'nin Ocak ayında Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi el-Mühendis'in öldürülmesinin dahi yasal dayanağının ABD açısından bu yetkilendirme tarafından sağlandığı görülmektedir.

İran destekli Iraklı milis gruplardan Ketaib Hizbullah, 16 Haziran günü İsrail'e karşı "caydırıcılık denklemine" katıldığını duyurarak Lübnan Hizbullahı Genel Sekreteri Hassan Nasrallah tarafından ortaya atılan Kudüs'ü tehlikeye atacak herhangi bir şey olduğu takdirde ortaya çıkacak "bölgesel savaşa" dikkat çekti.²⁴ Ayrıca, Asaib Ehl'il Hak grubunun lideri Kays el-Hazali'nin ABD kuvvetlerinin Irak'tan fiilî çıkışı olmadan askerî seçeneği asla durduramayacaklarını açıkladığı bildirildi.²⁵ Son dönemde koalisyon güçlerine yönelik saldırıların artış gösterdiği gözlemlenmekle birlikte ABD'li yetkililerin faili belli olmayan saldırıların dahi İran destekli Şii milisler tarafından yapıldığını belirttiklerinin altı çizilmektedir.

Irak hükûmetine bağlı Güvenlik Medya Ağı yaptığı açıklamada, Peşmerge'nin koalisyon güçlerinden yaklaşık bir milyon silah ve teçhizat desteği alacağını belirtti.²⁶ Ayrıca Uluslararası Koalisyonun askerî sözcüsü Wayne Moroto, yakın zamanda Terörle Mücadele Biriminin, Ortak Operasyonlar Komutanlığının gözetiminde terör örgütü IŞİD ile mücadele için eğitim ve donanım fonu kapsamında altı milyondan fazla değerinde donanım ve araç aldığını açıkladı.²⁷ Söz konusu fon ile birlikte 2014 yılından beri terör örgütü IŞİD'e karşı Irak'ı desteklemek için fon sağlandığının altı çizildi.

Irak Güvenlik Medya Ağı yaptığı açıklamada, Bağdat Uluslararası Havalimanı'na bomba yüklü iki insansız hava aracı (İHA) ile saldırı girişiminde bulunulduğunu açıkladı. Bununla birlikte Bağdat Operasyonlar Komutanlığı tarafından başkent Bağdat'ın güneyinde imha edilen İHA'lar ile havalimanının hedef alınmak istendiği açıklandı.²⁸ Geçen hafta da Bağdat Havalimanı üç bomba yüklü İHA ile hedef alınmış ve saldırıda can kaybı veya maddi hasar meydana gelmemiştir.

Irak'ın güneyinde yer alan Meysan vilayetinde kimliği belirsiz kişiler tarafından yolsuzlukla mücadeleden sorumlu olan Yüzbaşı Muhammed el-Şemusi'ye yönelik suikast gerçekleşti-

23 <https://www.alsumaria.tv/news/العراق-على-الحرب-بشن-الأميركي-بغض-التفويض-إلغاء-التفويض-386564/دوليات>

24 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Kata-ib-Hezbollah-joins-Hasan-Nasrallah-s-Deterrence-Equation>

25 <https://nahrainnet.net/?p=65246>

26 <https://twitter.com/SecMedCell/status/1404913781529059333>

27 <https://twitter.com/OIRSpox/status/1405524747207675908>

28 <https://www.basnews.com/tr/babat/695478>

rildiği ve söz konusu suikastta yüzbaşının hayatını kaybettiği bildirildi.²⁹ Ayrıca suikastın Irak istihbarat servisi subayı ve teşkilatta izleme müdür yardımcısı suikastlarının üzerinden bir ay geçmeden meydana geldiğinin altı çizildi.³⁰

• Ekonomi

Irak Cumhurbaşkanlığı yaptığı açıklamada, Irak genel bütçe gelirlerinin 101 trilyon Irak dinarını aştığı, harcamalarınsa 129 trilyon olduğu belirtti. Parlamento ayrıca IKBY'nin genel bütçeden yüzde 12,67'lik payını da oyladı.³¹ IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, "Ocak 2021'den itibaren federal bütçeden alınan ücretlerin geriye dönük olarak IKBY'ye gönderileceği konusunda anlaşmaya varıldığını" belirtti.³²

Irak Ulusal Yatırım Komisyonu Başkanı Suha el-Neccar, Bağdat Uluslararası Havalimanı'nı çevreleyen tarım arazilerinin konut projesine dönüştürüldüğü haberlerini yalanladı. Bu tip haberleri seçim malzemesi yapan adayların gündeme getirdiğini söyleyerek vatandaşları inanmamaları konusunda uyardı.³³

Irak Radyoaktif Kaynaklar Düzenleme Kurumu Başkanı Kemal Hüseyin Latif, sekiz adet nükleer reaktör kurmak için uluslararası görüşmeler yaptığını ve Rus şirketi Rosatom ile bu konuda görüşüldüğünü bildirdi. Rosatom da 15 Haziran tarihinde yaptığı açıklamayla Iraklı ortaklarla nükleer enerji alanında bir iş birliği fırsatının tartışıldığını duyurdu.³⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgını sebebiyle aksayan eğitim sistemini telafi edebilmek için UNESCO'nun Irak'a destek vereceği belirtildi. UNESCO'nun Avrupa Birliği fonuyla, Beyrut'ta bulunan "Arap Ülkeleri İçin Bölgesel Eğitim Bürosundan" aldığı teknik destekle eğitim materyalleri geliştirerek 30 profesyonel eğitmen yetiştirdiği kaydedildi. Öngörülen uzaktan eğitim sisteminin, Irak'taki öğretmenlere Eğitim Bakanlığının talepleri çerçevesinde destek vereceğinin altı çizildi. Bu çerçevede eğitimin, belirlenen dört hedef vilayet olan Bağdat, Basra, Kadisiye ve Dikar'daki dört bin öğretmene aşamalı olarak sunulacağı bildirildi.³⁵

Irak'ta Covid-19 salgınının patlak vermesinden bu yana 1 milyon 279 bin kişinin virüse yakalandığı (yüzde 93,2 iyileşme oranıyla), 1 milyon 192 bin kişinin iyileştiği ve 17 bine yakın

29 <https://www.middleeastmonitor.com/20210619-iraq-anti-corruption-officer-assassinated/>

30 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3035511/bagdat-in-guneyinde-yolsuzlukla-mucadele-gorevlisi-bir-yuzbasiya-suikast>

31 [سياسة/نشر-تصحيح-ر-اسة-الجمهورية-للموازنة-في-جريدة-الوقا-ع-العراقية](https://shafaq.com/ar/سياسة/نشر-تصحيح-ر-اسة-الجمهورية-للموازنة-في-جريدة-الوقا-ع-العراقية)

32 <https://www.basnews.com/tr/babat/695434>

33 [سياسة/دعوى-قضائية-ضد-جهات-سياسية-ادعت-استثمار-راض-زراعية-بمحيط-مطار-بغداد](https://shafaq.com/ar/سياسة/دعوى-قضائية-ضد-جهات-سياسية-ادعت-استثمار-راض-زراعية-بمحيط-مطار-بغداد)

34 <https://tass.com/economy/1302755>

35 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/UNESCO-strengthens-MoE-Iraq-s-capacities-in-online-distance-learning-to-respond-to-COVID-19>

kişinin de vefat ettiği kaydedildi. Bununla birlikte günlük beş bin civarında yeni hastanın salgına yakalandığının tespit edildiği açıklandı.³⁶

Irak'ta artan kanser vakalarıyla ilgili Petrol Bakanlığı sözcüsü Assem Cihad, "petrol operasyonları ve petrol patlamaları çevreyi kirletmesine rağmen, Basra da dâhil olmak üzere güney illerinde kanser vakalarındaki artışın arkasında bunun olduğu bilimsel olarak kanıtlanmadığı için kanser vakaları ile petrol kirliliği arasında bir bağlantı kurmak doğru değil" açıklamasını yaptı. Çevre Dairesi Müdürü Valid Hamid Mayıs ayında yaptığı açıklamada, Sağlık Bakanlığı istatistiklerine göre Basra sahalarındaki petrol çıkarma işlemleri sonucunda havaya zehirli gazlar salınan petrol patlamalarının neden olduğu yılda iki bin kanser vakasının kaydedildiğini belirtmişti.³⁷

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih başkent Bağdat'ın Kazımiye bölgesinde yer alan İmam Musa el-Kazım ve Azamiye'deki İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin türbelerine yaptığı ziyaretin ardından iki bölgenin de sıkıntılara rağmen bir arada yaşama örneği gösterdiğini belirterek, "Diyalog tesadüf değil bilakis Iraklıların kaderi. Bu ülke tüm mezheplerin çekişmelere karşı dirençli kalacak" ifadelerini kullandı.³⁸

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Kerkük Sünni Vakfı Başkanı Salim Mecid Veli Zengene, daha önce Sami Zayir'in vakıf başkanı olarak atanması kararının iptal edildiğini açıkladı. IQ News haber ajansına göre Bağdat Sünni Vakfı Sami Zayir'i Kerkük Sünni Vakfı başkanı olarak atamıştı. Zengene 17 Haziran 2021'de, Bağdat Sünni Vakfı Divanı kararıyla Sami Zayir Zengene'nin atanma teklifinin iptal edildiğini belirtti.³⁹

Irak Türkmen Cephesi, 17 Haziran 2021'de Yüksek Seçim Komiserliği Kerkük Ofisinin üçlü (Türkmen, Kürt ve Arap) idareyle yönetilmesini ve seçim güvenliğinin federal güçler tarafından sağlanmasını istedi. Irak Türkmen Cephesi Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Erşat Salih, Emir Eryan başkanlığındaki UNAMI seçim ekibiyle Bağdat'ta görüştü. Görüşmede seçim hazırlıkları ve seçimin önündeki engellerle birlikte Kerkük bileşenlerini temsil eden siyasi güçlerin endişeleri konuşuldu. Görüşmeye ilişkin açıklama yapan Salih, Irak Yüksek Seçim Komiserliği Kerkük Ofisi başkanlığının dürüstlüğüyle bilinen bağımsız Türkmen bir kişiye verilmesinin önemine vurgu yaptı. Salih, Irak Yüksek Seçim Komiserliğindeki bir yargıcın baskısı sonucu yasaya aykırı bir şekilde Irak

36 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/COVID-19-5000-new-cases-and-30-mortalities-in-Iraq-today>

37 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/rise-iraqi-cancer-cases-may-be-linked-wars-environment>

38 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3034371/irak-cumhurbaşkanı-salih-mezhepçiliğe-karşı-hem-sünni-hem-sii-bölgesinde>

39 <https://www.iqiraq.news/political/22188--.html>

Yüksek Seçim Komiserliği Kerkük Ofisine başkan atanmasının ardından seçimlere endişeyle yaklaştıklarını belirtti. Salihi, Irak Yüksek Seçim Komiserliği Kerkük Ofisinin Kerkük vilayeti kontrol etmeye çalışan bir siyasi parti talimatları doğrultusunda çalışmasını reddettiklerini ifade etti. Diğer yandan Salihi, siyasi partilerin baskısı sonucu Türkmenlere ve diğer taraflar aleyhine Yüksek Seçim Komiserliği kararlarının durdurulması konusunda BM'nin destek vermemesi durumunda BM'yi sorumlu tutacaklarını söyledi. Ayrıca Salihi, Irak Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlığı ve Parlamento Başkanlığına seslenerek 2018 seçimlerinde yaşanan seçim hilelerinin tekrar yaşanmaması için Kerkük Yüksek Seçim Komiserliği Kerkük Ofisinin Türkmen, Arap ve Kürtlerden oluşan bir ekiple yönetilmesi gerektiğini belirtti.⁴⁰

Türkmen Milliyetçi Hareketi, 15 Haziran 2021'de resmî bir açıklama yaparak Kerkük vilayeti'nin 1. seçim bölgesindeki adayı Tulin Zuheyir'den desteğini çektiğini açıkladı. Yapılan açıklamaya göre seçim hazırlıkları sürecinde, 1. seçim bölgesinde Türkmen oylarının Türkmen bir kadına gitmesiyle kazanma şansının artacağı düşüncesinden hareketle Tulin Zuheyir'i aday göstermiş oldukları fakat partinin politbüro üyeleri arasındaki görüşmeler ve halkın isteği üzerine 1. seçim bölgesinde seçimlere katılmaktan çekildiklerini dolayısıyla Tulin Zuheyir'den desteklerini çektiklerini belirttiler. Türkmen Milliyetçi Hareketi, ayrıca bir açıklamayla bütün Birleşik Irak Türkmenler Cephesi adaylarına eşit mesafe durduklarını belirtti.⁴¹

Irak Türkmen Adalet Partisi'ne bağlı Seçim Teşvik Komitesi Türkmen köy, kasaba ve mahallelerinde saha gezilerine devam ediyor Heyet Altun Köprü ilçesini ziyaret ederek Türkmen vatandaşlarla bir araya gelerek seçimlere katılmaları ve seçmen kartlarını almaları konusunda çağrıda bulundu. Geziler sırasında görüşmede bulunan katılımcılar komiteye önerilerde bulundular, buna karşılık komite üyeleri daha sonra bölgedeki yerleşimleri tekrar ziyaret sözü verdi.⁴²

Birleşik Irak Türkmen Cephesi'nin Kerkük ve çevresinde düzenleyeceği bir dizi seminerin ilk toplantısı 18 Haziran'da yapıldı ve toplantı için seçilen şehirler arasında Altunköprü de yer aldı. Sempozyuma Kadınlar Birliği ve Türkmeneli Birliği öğrenci ve gençlerinin yanı sıra ilçenin ileri gelenler şahsiyetleri de katıldı. Irak Türkmen Cephesi Altunköprü Bürosu yetkili tarafından karşılanan ziyaret heyetinin başında Irak Türkmen Cephesi Kerkük İl Başkanı Hişam Bayraktar bulunmakla beraber, heyetin içinde Irak Türkmen Cephesi'ni oluşturan partilerden çeşitli siyasi isimlerin de yer aldığı belirtildi.⁴³

Irak Türkmen Cephesi lideri Hasan Turan başkanlığında 19 Haziran Cumartesi günü ITC Genel Merkezinde bir toplantı düzenlendi. Toplantıya ITC Başkan Yardımcısı ve Kerkük İl Başkanı Hişam Bayraktar ile ITC Kerkük İl teşkilatına bağlı büro başkanının yanı sıra çok sayıda

40 <https://www.alquds.co.uk/الترکمان-یطالبون-برئاسة-مكتب-مفوضية-ا/>

41 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=5790220744353919&id=167189209990462

42 <https://www.facebook.com/1514660248780330/posts/2966585163587824/>

43 <https://www.facebook.com/113944580025801/posts/494354418651480/>

yetkili katıldı. Toplantıda Başkan Turan ITC'nin Türkmen haklarını elde etmek için ulusal ve millî çizgisini koruyacağını söyledi. Ayrıca toplantıda ITC'nin teşkilat dosyası ele alındı, tüm sıkıntı ve sorunlar tartışıldı ve geliştirmenin yolları arandı. Turan, ITC Kerkük İl Başkanlığına bağlı büroların Türkmen millî mücadelesi yolundaki önemli rollerine değindi ve ITC başkanlığının büroları desteklemek ve geliştirmekte ciddi adımlar atacağını açıkladı. Son olarak Turan, Türkmeneli bölgelerinde faaliyet gösteren ve millî mücadele yolunda devam eden ITC teşkilatlarına teşekkürlerini ilettili.⁴⁴

ITC Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Erşat Salihi, Amerika Birleşik Devletleri Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller ile görüştü. Başkent Bağdat'ta gerçekleşen görüşmede Irak-ABD ilişkileri, erken seçimlerin belirlenen tarihlerde yapılması ve Kerkük meselesinin ele alındığı Salihi'nin basın ofisi tarafından açıklandı. Kerkük halkının refahı, güvenliği ve istikrarı için herhangi bir partinin gündemine bağlı kalmadan tüm bileşenler ile diyalog masasına oturulması gerektiği vurgulandı.⁴⁵

• Güvenlik

Yine Güvenlik Medya Ağı tarafından açıklanan güncel gelişmelere göre 20 Haziran tarihinde Kerkük kent merkezindeki Pencali semtinde güvenlik güçlerinin düzenlediği operasyon ile IŞİD mensubu 10 kişinin göz altına alındığı bildirildi. Kaynakların açıklamalarına göre uzun zamandır uyuyan hücre olarak belirtilen adreste bulunan teröristlerin eylem hazırlığı içerisinde oldukları duyuruldu.⁴⁶

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Sağlık Genel Müdürü Riyaz Halefi, AstraZeneca aşılarının uygulanmasına devam edileceğini açıklayarak COVAX şirketiyle imzalanan anlaşma kapsamında yeni parti aşuların ülkeye girmeye devam edeceğini söyledi. Sağlık Bakanlığının şu aşamada AstraZeneca aşısına yönelik herhangi bir durdurma kararı almadığını vurguladı.⁴⁷

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY Tahran Temsilcisi Nazım Debağ, cuma günü yapılan İran 13. Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Erbil-Tahran ilişkilerini olumsuz etkilemeyeceğini belirtmiştir. 625 kilometrelik bir sınıra sahip olan IKBY ile İran arasında 7 sınır kapısı bulunurken, İran'ın Erbil ve Süleymaniye'de konsoloslukları vardır. Debağ, "IKBY'nin İran İslam Cumhuriyeti ile coğrafi,

⁴⁴ <https://www.facebook.com/1419723164933463/posts/2899866863585745/>

⁴⁵ <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/34812-salihi-abd-nin-bagdat-buyukelcisi-matthew-tueller-ile-gorustu.html>

⁴⁶ <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1732376706949529>

⁴⁷ <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1732777110242822>

siyasi, ekonomik ve güvenlik ilişkileri bulunuyor. İki tarafın da yardımlaşmaya ihtiyacı var. İran'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin tarafların ilişkilerini olumsuz etkileyeceğini düşünmüyorum" ifadelerini kullanmıştır. İran'ın Süleymaniye Başkonsolosu Mehdi Şuşteri, IKBY ile kültürel, siyasi, ekonomik ve ticari olmak üzere farklı alanlarda iyi ilişkilere sahip olduklarını kaydetmiştir. Mehdi Şuşteri, "Irak ve IKBY ile iyi ilişkilerimiz ve ticaretimiz var. Bundan dolayı da İran cumhurbaşkanı kim olursa olsun komşularla iyi ilişkilere sahip olma siyaseti devam edecek" demiştir.⁴⁸

Erbil'de AB İlişkiler Ofisi Sorumlusu Vincent-Guillaume Poupeau, Duhok Valisi Ali Tatar ile bir araya gelmiştir. Görüşme sonrası Duhok Valiliğinden yapılan açıklamaya göre Poupeau ve Tatar, Duhok'un sınır bölgelerinde terör örgütü PKK ile Türkiye Silahlı Kuvvetleri arasındaki çatışmalar nedeniyle yaşanan gerginlik ve boşaltılan köylerin durumunu ele almıştır. Görüşmede, Duhok'un Irak ve IKBY genelinde, en çok sığınmacıyı barındıran vilayet olduğuna vurgu yapılmıştır. Poupeau ise Duhok'un, ifade özgürlüğü açısından IKBY ve Irak genelindeki en iyi vilayet olduğunu aktarmıştır. Vali Tatar, AB yardımlarının göçmen ve mültecilere ulaştırılmasındaki çabalarından ötürü Poupeau'ya teşekkür etmiştir.⁴⁹

Goran Hareketi'nin Erbil'e bağlı Şaklava ilçesinin Kore nahiyesinde 69 kişi istifa ettiklerini açıklamıştır. Goran Hareketi üyesi isimlerin imzaladığı ortak yazılı açıklamada "Açıklamaya gerek yok, artık her şey net ve ortadadır" ifadeleri kullanılmıştır.⁵⁰

Kesnezani Tarikatı'nın lideri Şeyh Nehro Kesnezani yakın zamanda Süleymaniye'de takipçileri için büyük bir toplantı düzenleyeceğini duyurmuştur. Kesnezani, bütün dünyada takipçilerinin birliği ve beraberliği temennisinde bulunmuştur. Kesnezani, radikalizme karşı takipçilerinin daha fazla çaba göstermesi gerektiğini vurgulamış, dünyadaki bütün sufi gruplarının birleşmesi için gayret edeceğini söylemiştir.⁵¹ Öte yandan Nehro, yayımladığı bir video ile İran'daki mürit, derviş ve taraftarlarına seslenerek 18 Haziran'da gerçekleştirilen İran cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilgili taraftarlarına Yargı Erki Başkanı İbrahim Reisi'ye oy vermeleri çağrısında bulunmuştur.⁵² 2020 yılı Ağustos ayında babası Şeyh Muhammed Kesnezani vefat ettikten sonra Şeyh Nehro Kesnezani IKBY ve dünyada Kesnezani Tarikatı'nın lideri olmuştur. Şeyh Nehro, tarikatın başına geldikten sonra bir sürü siyasi ve toplumsal ziyaret ve görüşmelerde bulundu. 2021 yılı Haziran ayında Süleymaniye ve Şehrezor bölgesinde etkin olan Galali Aşireti lideri Maraf Ağa ile Germiyan ve Karadağ'da etkin olan Lale Serhed şahsiyetlerini ayrı ayrı ziyaret etmiştir.

48 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iran/180620211>

49 <https://www.basnews.com/tr/babat/695773>

50 <https://mewdamedia.com/articles/16891>

51 <https://www.awene.com/detail?article=50085>

52 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/170620215>

• Ekonomik

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Ocak 2021'den itibaren federal bütçeden IKBY'ye düşen payın gönderilmesi konusunda Irak hükûmeti ile anlaşmaya varıldığını açıklamıştır. Twitter hesabından açıklama yapan Barzani, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi ile bir görüşme gerçekleştirdiklerini aktarmıştır. Görüşmede, Erbil-Bağdat ilişkilerinin devam eden müzakereler ve taahhütler çerçevesinde düzenlenmesi konusuna değindiklerini belirten Barzani, "Ocak 2021'den itibaren federal bütçeden alınan ücretlerin geriye dönük olarak IKBY'ye gönderileceği konusunda anlaşmaya varıldığını bildirmekten memnuniyet duyuyorum" ifadelerini kullanmıştır. Mesrur Barzani, anlaşma konusunda verdiği destekten dolayı Kazimi ve hükûmet kabinesine teşekkür ederek, bunun bir dönüm noktası olduğunu vurgulamıştır.⁵³ Salı günü yapılan Irak Başbakanlığı toplantısında, Irak Maliye Bakanlığının IKBY'deki memur maaşları için aylık 200 milyar dinar ödeme yapması doğrultusunda görevlendirildiği belirtildi. Alınan karara göre 2021 Ocak ayından itibaren Irak Maliye Bakanlığı aylık 200 milyar dinarı Erbil'e gönderecek ancak gönderilecek kaynaklar sadece IKBY memur maaşlarının ödemesi için kullanılabilir.⁵⁴ Bu karar, Irak ve IKBY ortak mali denetim komisyonlarının petrol dışı gelirler hakkındaki incelemesinin tamamlanmasının ardından alınmıştır. Draw Media haber sitesi Irak Başbakanlığından elde ettiği bilgilere dayanarak, "Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, IKBY'ye bir miktar para göndermek için bir bahane aramaktaydı, bunun için Irak ve IKBY ortak mali denetim komisyonlarının petrol dışı gelirler hakkındaki incelemesinin tamamlanmasının ardından 200 milyar dinarın Erbil'e gönderilmesi kararı aldığını" aktarmıştır.⁵⁵ Irak Parlamentosu, Irak 2021 bütçesini 31 Mart tarihinde onayladı. Bütçe yasa-sınının 11. maddesine göre 2021 yılı bütçesinden IKBY'ye yüzde 12,67'lik pay verilecektir. Buna karşılık Erbil 460 bin varil petrolü Irak Devlet Petrol Pazarlama Şirketine (SOMO) teslim edecektir.⁵⁶

• Güvenlik

KDP lideri Mesud Barzani ile görüşen Uluslararası Koalisyon'un Irak ve Suriye Baş Komutan Yardımcısı Bell Richard, Peşmerge güçlerinin birleştirilmesinin koalisyon üyesi ülkeler için özel bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Görüşmede Richard, terör örgütü PKK tarafından Metina Dağı'nda öldürülen peşmergeler için Barzani ve Kürt halkına taziyelerini iletmiştir. Görüşmede, terör tehdidi altındaki bölgelerin korunması için Peşmerge güçleri ile Irak güçleri arasında koordinasyon merkezlerinin kurulması ve ortak güçlerin aynı amaç için birlikte hareket etmesinin önemine vurgu yapılmıştır.⁵⁷

53 <https://esta.krd/72050/>

54 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jimare=28770>

55 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=8542

56 <https://www.peyserpress.com/detail/7798>

57 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/160620212>

IKBY Sözcüsü Cutyar Adil terör örgütü PKK'nın IKBY topraklarında bulunması Türk Silahlı Kuvvetlerinin operasyonları için bir bahane olduğunu söylemiştir. Rudaw televizyon kanalının Bugünün Olayı programına katılan Adil, IKBY'nin Türkiye ile terör örgütü PKK arasındaki çatışmalarına taraf olmayacağını belirterek PKK'nın IKBY'de faaliyetlerini sürdürmesinin IKBY'nin zayıflamasına sebep olduğunu aktarmıştır.⁵⁸ Öte yandan KCK Eş Başkanlık Konseyi Yönetimi "KDP peşmergelerinin eski noktalarına geri dönmesi" çağırısında bulunmuştur.⁵⁹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs salgınında vaka sayısı 179 bin 379'a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 4 bin 405 olarak kaydedilmiştir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 168 bin 190'a ulaşmıştır.⁶⁰

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan, 136 vatandaşın ve göçmenin yolsuzlukla ilişkili olduğu iddiası ile tutuklandığını açıkladı. Tutuklananların Savunma ve İçişleri Bakanlığı, Ulusal Muhafızlar gibi kurumlarda ve sağlık, belediye, adalet gibi alanlarda istihdam edilmiş kişiler olduğu belirtildi. Tutuklanan kişilerin sahtecilik, rüşvet ve gücün kötüye kullanılması suçlarıyla yargılanacağı açıklandı.⁶¹

Suudi Arabistan, Şii bir genci reşit değilken işlediği suç gerekçesiyle idam etti. 26 yaşındaki Mustafa Haşim Al-Derviş, 2015 yılında hükümet karşıtı protestolarda yer alması sebebiyle "isyan" ile suçlanmıştır.⁶²

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

İran'da gerçekleşen seçimler sonrası BAE Devlet Başkanı Halife bin Zayid, Dubai Emiri Muhammed bin Raşid Al Maktum ve Abu Dabi Veliaht Prensi Muhammed bin Zayid, seçilmiş Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'yi tebrik eden mesajlar yayımladılar. Mesajlarında ikili ilişkilerin de istikrarlı bir şekilde yürütülmesine vurgu yapıldı.⁶³

İsrail Çevre Bakanı Tamar Zandberg, ülkesinin BAE ile yaptığı petrol anlaşmasının iptali için çağırıda bulundu. Yapılan bu anlaşmaya göre BAE petrolü İsrail boru hatları üzerinden Batı pazarına taşınacaktı. Zandberg'in bu çağırısı çevre ve güvenlik endişeleri nedeniyle yaptığı belirtilirken, BAE tarafının bu çağrıdan hoşnut olmadığı ve böyle bir iptal gerçekleşirse ikili

58 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1506202124>

59 <https://www.awene.com/detail?article=50078>

60 <https://esta.krd/72793/>

61 <https://www.middleeastmonitor.com/20210614-saudi-arrests-136-employees-on-corruption-charges/>

62 <https://www.middleeastmonitor.com/20210616-saudi-executes-young-shia-man-for-rebellion-as-a-minor/>

63 <http://wam.ae/en/details/1395302945154>

ilişkilerde sorun oluşturabileceğini İsraili yetkililere ifade ettiği bildirildi.⁶⁴ Söz konusu meselelerin ikili ilişkilerde gerginlik yarattığı tahmin edilmektedir.

BAE Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid'in Amerikan Yahudi Komitesine hitaben yaptığı bir konuşmada Hamas'a yönelik "terörist örgüt" ifadeleri Hamas tarafından tepkiyle karşılandı. Sözcü Hazım, Kasım BAE'li bakanın ifadelerinin Arap değerleriyle ters düşerken, siyonist propagandanın bir uzantısı olduğunu ifade etti.⁶⁵

BAE ile Suriye arasında direkt uçuşların Haziran 20 itibarıyla yeniden başlayacağı duyuruldu. Yapılan açıklamaya göre Suriye ulusal havayolu şirketi Syrian Air, haftada üç Şarika ve dört kez de Dubai'den olmak üzere uçuşlara yeniden başlayacak.⁶⁶ İki ülke arasındaki ilişkiler Suriye'de 2011 yılında etkisini gösteren Arap ayaklanmaları sonrası bozulmuştu. 2018 yılında Şam'daki büyükelçiliğini yeniden açan BAE'nin son zamanlarda Suriye ile normalleşme ve Suriye'nin Arap Birliği'ne geri dönmesi için ılımlı açıklamalar yaptığı görülmektedir.

• Katar

Ülkede küçük çaplı bir kabine değişikliği yaşandı. Emir Temim bin Hamed Al Sani yayımladığı kararname ile Adalet Bakanlığı ve Kabine İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığında değişiklik yaparken, bir de başsavcı ataması gerçekleştirdi. Adalet Bakanlığı ve Kabine İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevlerini birlikte yürüten İsa bin Saad Al Ceffali Al Naimi başsavcı olarak atanırken, Adalet Bakanlığı görevine Mesud bin Muhammad Al Amiri getirildi. Kabine İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevi de hâlihazırda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görevini yürüten Abdullah bin Turki Al Sebi'i'ye verildi.⁶⁷

Başta Emir Temim bin Hamed ve Emir Yardımcısı Şeyh Abdullah Al Sani, İran'da gerçekleşen seçim sonucu Cumhurbaşkanı seçilen İbrahim Reisi'yi tebrik eden mesajlar yayımladılar.⁶⁸

Katar Kalkınma Fonu (Qatar Fund for Development -QFFD) ile Lübnan arasında bir mutabakat zaptı imzalandı. Buna göre Beyrut patlamasında yıkılan hastanenin yeniden yapımını Katar üstlenecek. Patlama sonrası Lübnan'ın yaralarını sarmak için toplanan Paris Uluslararası Konferansı'nda da Katar Emiri Temim bin Hamed ülkesinin Lübnan'a 50 milyon dolarlık bir yardımda bulunacağını taahhüt etmişti.⁶⁹

Reuters'ın yayımladığı özel bir raporda NATO'nun Afganistan'dan çekildikten sonra özel birliklerin eğitilmesi için Katar'da bir üst arayışında olduğunu belirtti. Üç Batılı kaynağa da-

64 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-minister-calls-for-scrapping-uae-oil-transporting-deal/2275646>

65 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/hamas-slams-uae-foreign-minister-over-terrorism-label/2272265>

66 <https://www.middleeastmonitor.com/20210617-uae-resumes-flights-to-syria/>

67 <https://www.dohanews.co/qatars-amir-appoints-two-new-ministers-in-government-reshuffle/>

68 <https://www.dohanews.co/qatar-congratulates-newly-elected-president-raisi-as-world-powers-edge-towards-new-iran-deal/>

69 <https://www.dohanews.co/qatar-to-reconstruct-lebanon-hospital-after-devastating-beirut-port-explosion/>

yandırılan raporda Katarlı yetkililer ile görüşme hâlinde olduğu ifade edildi. Katar Afgan-içi barış görüşmelerine de ev sahipliği yapmaktadır.⁷⁰

• Yemen

Daha önce Yemen'in stratejik konumdaki adalarından Mayun Adası'nda gizli inşa faaliyetleri rapor edilmişti. Yemen Meşru Hükûmeti'nden yetkililer bu faaliyetlerin arkasında BAE destekli grupların olduğunu iddia etmiş, günler süren sessizlik sonrası Suudi liderliğindeki Arap Koalisyonu'ndan adadaki "ekipmanların" koalisyonun kontrolü altında olduğuna yönelik açıklamalar gelmişti. Konu ile ilgili son gelişmede BAE destekli Ulusal Direniş Kuvvetleri (National Resistance Forces) lideri Tarık Salih adaya asker konuşlandırdıklarını ifade etti. Husiler tarafından öldürülen Yemen'in önceki Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'in yeğeni olan Tarık Salih Rus haber ajansı Sputnik'in Arapça versiyonuna verdiği demeçte adada inşa edilen havaalanının Batı Yakası'ndaki ortak kuvvetlere lojistik destek sağlamayı hedeflediğini belirtti.⁷¹

Öte yandan Husiler ile ülke çapında bir ateşkes sağlanması ve siyasi müzakerelerin başlatılmasına yönelik görüşmeler devam ederken, Husi lider Muhammed Ali Al Husi Katar'ın ev sahipliği yapacağı müzakerelere katılmaya hazır olduklarını ifade etti. Diğer tarafların kabul etmesi hâlinde Katar'da düzenlenecek bir görüşmeye sıcak baktıklarını belirtti.⁷²

BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK)'nin bazı yerel liderlerinin meşru hükûmet kuvvetlerince tutuklanması iddialarından sonra GGK, Yemen Meşru Hükûmeti ile Riyad Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik müzakerelerden çekildiğini duyurdu.⁷³

• Kuveyt

Kuveyt ordusu, Lübnan ordusunun insani ihtiyaçlarını karşılamaya destek vermeye çalıştıklarını açıkladı. Kuveyt'in Lübnan ordusuna olan bağılıkları vurgulandı.⁷⁴

• Umman

Ummanlı ve İranlı yetkililer arasında Muskat'ta bir görüşme gerçekleştirildi. Görüşmede dostane ilişkilere ve iki ülke arasındaki işbirliği alanlarına değinildi. Çeşitli alanlarda iş birliğini arttırılmasına yönelik görüşüldüğü belirtildi. İki ülkenin bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında fikir alışverişi yapıldığı açıklandı.⁷⁵

⁷⁰ <https://www.reuters.com/world/middle-east/exclusive-nato-approaches-qatar-seek-training-base-afghan-forces-after-2021-06-14/>

⁷¹ <https://apnews.com/article/yemen-middle-east-business-628ae4a2d20e074e7e5f43fda2df46b6>

⁷² <https://www.dohaneews.co/yemens-houthis-ready-to-attend-talks-in-qatar/>

⁷³ <https://www.middleeastmonitor.com/20210619-yemen-stc-suspends-consultations-with-government/>

⁷⁴ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2984190&Language=en>

⁷⁵ <https://timesofoman.com/article/102728-oman-and-iran-review-bilateral-ties-cooperation>

• Bahreyn

Başbakan ve Veliht Prens Selman bin Hamed Al Halife İngiltere'ye bir gezi düzenledi. Gezisi süresince İngiltere Başbakanı Boris Johnson, Dışişleri Bakanı Dominic Raab ve Galler Prensi Charles ile görüştü.⁷⁶ Veliht Prens Başbakan Johnson ile görüşmesinde ülkesi ile İngiltere arasında bir serbest ticaret anlaşması yapılması için atılacak adımları görüşürken, Dışişleri Bakanı Raab ile ikili ilişkilerin yanı sıra bölgesel gelişmeler üzerinde de görüş alışverişinde bulundular.⁷⁷

Boris Johnson'ın Bahreynli Veliht Prens ile görüşmesi insan hakları aktivistleri tarafından tepkiyle karşılandı. Bahreyn'in insan hakları konusundaki kötü karnesinin iki yetkili arasındaki görüşmede Johnson tarafından gündeme getirilmemesi tepki topladı.⁷⁸

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Etiyopya Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, Katar'ın başkenti Doha'da toplanarak baraj konusundaki yaşanan açmazda Sudan ve Mısır'ın yanında durduğunu açıklayan Arap Birliği'ne tepki gösterildi. Etiyopya, Rönesans Barajı anlaşmazlığında Sudan ve Mısır'a verilen desteği sert şekilde eleştirerek, "Arap Birliği'nin barajın doldurulmasına ilişkin şartları dikte etmek için gösterdiği beyhude teşebbüsü kesin şekilde reddediyoruz" açıklaması yaptı.⁷⁹ Arap Ligi ayrıca BM Güvenlik Konseyine Etiyopya'nın Rönesans Barajını görüşmesi için çağrı da bulundu.⁸⁰

Mısır'da cezaevinde Hürriyet ve Adalet Partisi Genel Sekreteri Biltaci ile Müslüman Kardeşler liderlerinden Hicazi'nin de aralarında bulunduğu darbe karşıtı 12 kişi hakkında verilen idam cezası onandı. Yüksek mahkeme, aralarında Hürriyet ve Adalet Partisi (HAP) Genel Sekreteri Muhammed el-Biltaci ile Müslüman Kardeşler (İhvan) liderlerinden Safvet Hicazi'nin de olduğu 12 kişi hakkında daha önce verilen idam cezasını onadı.⁸¹ Kararı ise Arap Konseyi de dâhil olmak üzere İslam dünyasından yaklaşık 500 alim ve onlarca Sivil Toplum Kuruluşu (STK), başta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani olmak üzere tüm İslam ülkeleri liderlerine, Müslüman Kardeşler teşkilatının önde gelen yöneticilerinin de aralarında bulunduğu darbe karşıtı 12 Mısırlının idam cezalarının infazının durdurulması için girişimde bulunmaları çağrısında bulundu.^{82,83}

76 <https://www.bna.bh/en/HRHtheCrownPrinceandPrimeMinistermeetsUKPrimeMinisterBorisJohnson.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDqhA7VjkCod4LvgyDUWDyi0%3d>

77 <https://www.bna.bh/en/HRHtheCrownPrinceandPrimeMinistermeetswithUKForeignSecretaryDominicRaab.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDndHpsA9oyYtoJasSKM46lk%3d>

78 <https://www.middleeasteye.net/news/bahrain-boris-johnson-meeting-slammed-human-rights-sickening>

79 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/etiopya-arap-birliginin-sudan-ve-misira-verdigi-baraj-destegine-tepki-gosterdi/2275357>

80 <https://www.reuters.com/world/middle-east/arab-states-call-un-security-council-meet-over-ethiopiadam-2021-06-15/>

81 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misirda-darbe-karsiti-12-kisi-hakkindaki-idam-cezasi-onandi/2274058>

82 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-konseyi-misirda-darbe-karsiti-12-kisinin-idam-kararinin-infazinin-engellenmesi-icin-cagrida-bulundu/2275746>

83 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/islam-dnyasından-12-misirli-hakkındaki-idam-kararinin-durdurulması-cagrisi-/2277701>

• Libya

Libya Başkanlık Konseyi, ülkede konseyin onayı dışındaki tüm askerî hareketliliğin yasaklandığını duyurdu. Libya ordusuna bağlı Öfke Volkanı Operasyonu'nun basın biriminin sosyal medya hesabından yapılan açıklamada, Libya Başkanlık Konseyinin ülkedeki askerî hareketlilik hakkındaki kararına yer verildi. Belgede, hareket yasağı "Görevleri ne olursa olsun askerî birliklerin yerinin değiştirilmesi ya da hangi amaçla olursa olsun askeri birlikleri harekete geçirmek ya da personel, silah veya mühimmat transferi kesinlikle yasaktır" şeklinde duyuruldu.⁸⁴

Temsilciler Meclisinden yapılan yazılı açıklamaya göre, Meclis Başkanı Salih, İtalya Temsilciler Meclisi Başkanı Roberto Fico ile Roma kentinde bir araya geldi. Açıklamada ikilinin Libya'daki gelişmelerin yanı sıra iki ülke arasındaki çeşitli alanlarda yapılan iş birliğini ele aldığı bildirildi. Salih görüşmede seçimlerin planlandığı üzere 24 Aralık 2021'de yapılmasını engellemeye yönelik tüm girişimleri tamamen reddettiğini söyledi.⁸⁵

Libya'nın doğusundaki gayrimeşru güçlerin lideri Halife Hafter'e bağlı milislerin, ülkenin güneyinde Cezayir ile sınır hattında dolaşma yasağı getirerek burayı kapalı askerî bölge ilan ettiği bildirildi. Libya yerel basınında yer alan haberlere göre, askerî kapalı bölge ilanı, Hafter'e bağlı milis güçlerinin kendi ifadelerine göre, "ülkenin güneyindeki tekfirici terörist unsurlara karşı" sözde askerî operasyon başlattıklarını duyurduktan iki gün sonra gerçekleşti.⁸⁶

• Tunus

Tunus'ta bir gencin güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra hayatını kaybetmesine ilişkin gerçeklerin ortaya çıkarılması talebiyle gösteri düzenlendi. Gösteriye sivil toplum örgütleri de katıldı. Tunus'ta bir genç, 8 Haziran'da güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınmış ve daha sonra yaralı halde bulunarak, hastaneye kaldırılmıştı. Hastanede hayatını kaybeden gencin cenazesi 9 Haziran'da defnedilmişti.⁸⁷ Aynı şekilde, 9 Haziran'da sosyal medya platformlarında, gencin ölümü sırasında bölgede yaşanan protestolarda, bir gencin çıplak vaziyette sokakta polisler tarafından darp edildiği görüntüler gerginliğe sebep olmuştu. Gencin hayatını kaybettiği Sidi Hüseyin Mahallesiinde olaylar tırmanmış, bölgedeki göstericiler gece saatlerinde lastik yakarak yolları kapatmış, güvenlik güçleri göz yaşartıcı gazla müdahale etmişti.⁸⁸

Tunus parlamento sözcüsü Raşid Gannuşî, Cumhurbaşkanı Kays Said'in ülkede aylardır süren siyasi krizi çözmek için ulusal bir diyalogu yöneteceğini söyledi.

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-baskanlik-konseyi-ulkede-onayi-disindaki-tum-askeri-hareketliliği-yasakladı/2279603>

85 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-meclis-baskani-akile-salih-secimlerin-engellenmesine-yonelik-girisimleri-reddediyoruz/2277672>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/darbeci-halife-hafter-e-bagli-milister-libya-cezayir-sinirini-kapali-askeri-bolge-ilan-etti/2279531>

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-gozaltina-alinan-gencin-olumune-yonelik-protestolar-suruyor/2275390>

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-polisin-gostericilere-yonelik-mudahalesi-protesto-edildi/2278879>

Tunus hükûmeti, bazı bakanları parlamento binasından çıkmaya zorladıkları gerekçesiyle Özgür Anayasa Partisi lideri Abir Moussi ve parlamento grubunu dava edeceklerini söyledi.⁸⁹

• Cezayir

Cezayir’de 12 Haziran’da yapılan genel seçimlerin galibi, 105 sandalye ile Ulusal Kurtuluş Cephesi (UKC) oldu. Cezayir’de seçimleri yöneten Bağımsız Ulusal Seçim İdaresi (ANIE) Başkanı Muhammed Şerfi, düzenlediği basın toplantısında, Ulusal Halk Meclisindeki 407 temsilcinin belirlenmesi için cumartesi günü yapılan seçim sonuçlarını açıkladı. Mecliste bağımsızların 78, İslami eğilimli Barış Toplum Hareketi’nin 64, rejim yanlısı Demokratik Ulusal Birlik (RND) partisinin ise 57 sandalye kazandığını belirten Şerfi, Gelecek Partisi’nin 48, Ulusal Bina Hareketi’nin de 40 sandalye aldığını kaydetti. Seçimi ise düşük katılım dikkatleri çekti. Muhalefetin boykot çağrılarını ile seçim 24 milyondan fazla kayıtlı seçmenin sadece yüzde 30,2’si oy kullandı. Bunun yüzde 37,09 katılımı gerçekleşen 2017’deki seçimlerin ardından ülke tarihindeki “rekor” sayılabilecek en düşük katılımı genel seçim olduğu belirtiliyor.⁹⁰⁹¹

Cezayir’de 12 Haziran’da yapılan erken genel seçimleri ilk sırada tamamlayan ve 105 milletvekili çıkararak Ulusal Kurtuluş Cephesi (UKC), Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun’un belirleyeceği çoğunluk hükûmetini desteklemeye hazır olduğunu açıkladı.⁹²

• Fas

Hamas lideri İsmail Haniyye, Fas hükûmet partisi Adalet ve Kalkınma Partisi’nin daveti üzerine Fas’a bir ziyaret gerçekleştirdi. Burada Fas Başbakanı Saadeddin Osmani ile görüşen Haniyye, Başbakan’a daveti için teşekkür etti. Osmani, Fas’ın Filistin meselesini Batı Sahra ile aynı pozisyonda gördüğünü ve bunun kral, hükûmet, insanlar yani bütün Faslılar için çok önemli olduğunu söyledi.⁹³

Fas Kralı Altıncı Muhammed, İsrail’in yeni seçilen Başbakanı Naftali Bennett’e tebriklerini içeren bir mektup gönderdi. Mektupta Fas’ın bölgede barışı, adaleti ve birlikte yaşamayı teşvik etme çabalarını arttıracığı dile getirildi.⁹⁴

89 <https://www.middleeastmonitor.com/20210615-tunisia-sues-opposition-for-forcing-ministers-out-of-parliament/>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayirde-genel-secimleri-ulusal-kurtulus-cephesi-kazandi/2275158>

91 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-secimlerindeki-dusuk-katilim-buteflika-doneminin-rejim-yanlisi-partilerine-yaradi/2276068>

92 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayirdeki-ulusal-kurtulus-cephesi-kurulacak-hukumete-destek-verecegini-acikladi/2276624>

93 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/hamas-chief-meets-with-morocco-s-prime-minister/2276643> <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/hamas-chief-set-to-visit-morocco-wednesday/2275877>

94 <https://www.timesofisrael.com/king-of-morocco-congratulates-bennett-on-becoming-pm-putin-thanks-netanyahu/>

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Romanya merkezli Romgaz'ın, ExxonMobil'in iştiraki olan bir şirketten Romanya'nın Karadeniz'deki Neptün Deep sahasındaki arama, geliştirme ve doğal gazın işletilmesi projesindeki %50'sine sahip olduğu hisselerin devri konusunda ExxonMobil'in diğer şirketlerle dört ay boyunca görüşmeyeceğine dair bir gizlilik sözleşmesi imzalandığı açıklandı. ExxonMobil daha önce yaptığı açıklamalarda hisselerinin Avusturya merkezli OMV Petrom Şirketine devri için görüşüklerini bildirmişti.^{95 96}

ABD LNG'sinin Dedeağaç'tan daha fazla satılabilmesi için ABD'nin Yunanistan'a Kosova'yı siyasi olarak tanıması yönünde baskı yapabileceği değerlendirildi.⁹⁷

Yunanistan merkezli Desfa ve Motor Oil'in iştiraki olan Dioriga Gas şirketinin Mora yarımadasının Korint şehrinde bulunan yüzen LNG tesisi (FLNG) ile Yunanistan Ulusal doğal gaz şebekesi arasında bağlantı kurulması için anlaşma imzalandığını açıkladı. Anlaşma ile FLNG tesisine günlük 12 milyon metreküplük kapasiteli bir ölçüm ve düzenleme istasyonu kurulacağı da belirtildi.^{98 99}

Avrupa Komisyonu yaptığı açıklamada, Yunanistan'a Güneydoğu Avrupa'nın enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve artırılması için yeni bir LNG ithalatı terminali inşası için 199 milyon USD'lik hibe verdiğini açıkladı. Yeni inşa edilecek terminalin yeniden gazlaştırma kapasitesinin yıllık 5,5 milyar metreküp ve depolama kapasitesinin de 170.000 metreküp olacağı bildirildi.¹⁰⁰

101

• Ortadoğu

Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) yaptığı açıklamada, Libya'ya komşu ülkelerdeki akaryakıt fiyatlarının artışının Libya'daki akar yakıt kaçakçılığını arttırdığını açıkladı. Ayrıca NOC, hâlihazırda akaryakıt kaçakçılığının Libya'ya yılda 750 milyon USD kaybettirdiğini ve bu rakamın artabileceğini bildirdi.¹⁰²

95 <https://www.g4media.ro/breaking-romgaz-a-incheiat-un-acord-de-exclusivitate-cu-exxonmobil-pentru-proiectul-de-exploatare-a-gazelor-de-la-marea-neagra.html>

96 https://adevarul.ro/economie/stiri-economice/romgaz-acord-exclusivitate-exxonmobil-proiectul-exploatare-gazelor-marea-neagra-1_60cc8eb05163ec427135cafc/index.html

97 https://www.pentapostagma.gr/ethnika-themata/energeia/7017571_konta-stin-anagnorisi-toy-kosoboy-i-elladameso-toy-amerikanikoy

98 https://www.naturalgasworld.com/greek-lng-terminal-operator-signs-transport-agreement-89375?utm_source=engator&utm_medium=engator&utm_campaign=engator

99 <https://www.offshore-energy.biz/desfa-and-dioriga-gas-sign-deal-on-greek-fsru/>

100 https://www.naturalgasworld.com/eu-backs-greek-lng-project-with-200mn-grant-89340?utm_source=engator&utm_medium=engator&utm_campaign=engator

101 <https://www.offshore-energy.biz/eu-approves-alexandroupolis-lng-terminal-funding/>

102 <https://www.libyanexpress.com/libya-has-a-long-road-ahead-to-combat-and-terminate-fuel-smuggling/>

Türkiye yaptığı açıklamada, TANAP ve TAP'daki ortalıklara benzer bir ortaklığın Libya'da Azerbaycan ile gerçekleştirebilmeleri yönünde teklifte bulunduğunu bildirdi. Ortaklık kapsamında Libya'da sondaj ve saha aramalarının yapılmasının planlandığı bildirildi.¹⁰³

NOC ve Rusya merkezli Tatneft Şirketi arasında Libya'daki petrol endüstrisinin geliştirilmesi, kapasite artırımları için yenilemeler ve yenilenebilir enerji kaynakları için görüşme gerçekleştiği açıklandı. Tatneft şirketinin Ghadames ve Sirte havzalarındaki iki arama blokunu geliştirme operasyonlarını, rafinaj ve teknik destek içeren alanlarda düzenli görüşmeler ile NOC'la çalışmaya başlayacağı da açıklandı.¹⁰⁴

Cezayir merkezli Sonelgaz şirketi yaptığı açıklamada, Libya'ya Tunus üzerinden 180-200 megavatlık elektrik hatları ile elektrik tedarik edeceğini açıkladı.¹⁰⁵

Mısır Elektrik ve Yenilenebilir Enerji Bakanı yaptığı açıklamada, Mısır ile Suudi Arabistan arasında 2000 megavatlık enterkonnekte elektrik iletim hattının kurulması için anlaşma imzalandığını ve hattın 2023 yılına kadar tamamlanmasının planlandığını açıkladı.¹⁰⁶

İsrail elektrik piyasasında rekabeti arttırmak, elektrik fiyatlarında indirim sağlamak ve elektrik üretiminde farklı kaynakların kullanılabilmesi için Meshek Energy ile bir Telekom şirketi olan Cellcom'un özel ve ticari müşterilere elektrik sağlamaya başlayacağı bildirildi.¹⁰⁷

Pakistanlı ve Suudi Arabistanlı yetkililer yaptıkları açıklamada, Suudi Arabistan'ın Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru projesi kapsamında Pakistan'ın Gwadar şehrine 10 milyar USD'lik petrokimya kompleksi yapımından bölgedeki limanın fizibilite raporunun uygun olmaması nedeniyle vazgeçtiklerini açıkladı. İlerleyen dönemde planlanan bu projenin Karaçi şehrine kaydırılmasının planlandığı da açıklandı.^{108 109}

Abu Dhabi National Oil Co. (ADNOC) yaptığı açıklamada, Optimum Shah Gas Expansion (OS-GE) projesi kapsamında Shah Sour Gaz Santrali'nin kapasitesini genişletmek için İtalya merkezli Saipem Şirketi ile 510 milyon USD'lik mühendislik, tedarik ve inşaat sözleşmesi imzaladığını açıkladı. Bu proje ile Shah Sour Gaz Santralinin günlük 1,45 milyar standart fit küp üretim gerçekleştirilmesinin amaçlandığı da bildirildi.¹¹⁰

103 <https://www.middleeastmonitor.com/20210618-erdogan-offers-azerbaijan-joint-energy-operations-in-libya/>

104 <https://www.libyaherald.com/2021/06/17/noc-discusses-with-russias-tatneft-production-development-refining-capacity-building-and-renewables/>

105 <https://www.middleeastmonitor.com/20210619-algeria-sonelgaz-to-supply-libya-with-electricity/>

106 https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Egypt_plans_electricity_interconnection_with_Saudi_Arabia-SNG_216906018/

107 <https://www.jpost.com/israel-news/cellcom-launches-energy-unit-kicking-off-israels-electricity-revolution-670965>

108 <https://www.wionews.com/south-asia/pakistans-gwadar-loses-shine-as-saudis-shift-billion-dollar-oil-refinery-to-karachi-391300>

109 <https://in.news.yahoo.com/pakistans-gwadar-loses-shine-saudis-060518475.html>

110 https://www.rigzone.com/news/510mm_middle_east_contract_goes_to_saipem-16-jun-2021-165696-article/?utm_source=GLOBAL_ENG&utm_medium=SM_TW&utm_campaign=FANS

İtalya merkezli ENI'nin yaptığı açıklamada, Mısır'da bulunan Batı Çöl Gaz Kompleksi'ne (Western Desert Gas Complex) bağlı doğal gaz artıma tesislerinde genişletme çalışması gerçekleştireceğini bildirdi.¹¹¹

Qatar Petroleum (QP) liderlik ettiği Katar'ın LNG ve doğal gaz üretimini arttırması planlanan ancak ilerleyen dönemde düşük getiri oranı sağlayacağı iddia edilen doğal gaz üretiminin genişletilmesi projesine ExxonMobil, Royal Dutch Shell, TotalEnergies, ConocoPhillips Chevron ve ENI şirketlerinin teklif sunduğu açıklandı.¹¹²

Faslı yetkililer yaptıkları açıklamada, Cezayir ulusal petrol şirketi Sonatrach'ın öncülüğünde İspanya merkezli Naturgy şirketinin Fas üzerinden geçerek İspanya'ya doğal gaz sevkiyatını kolaylaştıran Mağrip-Avrupa doğal gaz boru hattının imtiyazının yenilenmesi için gerçekleştirilen müzakereleri durdurduğunu bildirdi.¹¹³

Irak'ın 2030 yılına kadar sekiz ünitelik nükleer santral inşa edebileceğini açıklamasının ardından, Rus devlet şirketi Rosatom'un Iraklı yetkililer ile görüşme gerçekleştirdiği ve potansiyel projelerin yapımında rol oynayabileceği açıklandı.¹¹⁴

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Basrah Oil Co.'nun West Qurna 1 sahasındaki üretimi arttırmak için ExxonMobil ve Fransa Merkezli Schlumberger ile anlaşma imzaladığını açıkladı. Anlaşma kapsamında, West Qurna 1 sahasında 96 kuyu açılarak günlük 200.000 varil arttırılmasının planlandığı açıklandı.¹¹⁵

İran ABD yaptırımlarının kaldırıldıktan sonra, doğal gaz sahalarındaki yatırımlarını arttırmayı planladığını açıkladı. Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) yatırımlarının da hız kazanması için teknolojik ve altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyduklarını ve bunun gerçekleşmesi hâlinde LNG piyasasında büyük bir pay sahibi olabilecekleri de değerlendirildi.¹¹⁶

İran'a uygulanan ambargoların kaldırılması sonrası İran-Umman arasında kurulacak boru hatları ile İran'a ait petrol ve doğal gazın ilerleyen dönemlerde küresel pazara girişinin kolaylaştırılmasının amaçlandığı da bildirildi.¹¹⁷

İsrail Ulusal Altyapı Komitesi yaptığı açıklamada, Eilat-Aşkelon boru hattının oluşturabileceği çevre zararlarının araştırılmasını ön gören planlamalardan muaf tutulmasını istediğini bildirdi. Komite bu kararın gerekçesi olarak hattın oluşturduğu bir tehlike olmadığını ve operatör firmanın bu raporlamaları yapmak da yetersiz kalacağını açıkladı.¹¹⁸

111 https://lngjournal.com/index.php/latest-news-mainmenu-47/item/103266-italy-s-eni-outlines-expansion-of-egypt-s-western-desert-gas-complex-in-alexandria-to-tap-gas-reserves?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter

112 EXCLUSIVE Energy majors bid for Qatar LNG project despite lower returns | Reuters

113 <https://www.morocoworldnews.com/2021/06/342887/morocco-halts-negotiations-for-renewal-of-spain-algeria-pipeline-gas-concession>

114 <https://tass.com/economy/1302755>

115 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/061721-iraq-to-boost-production-capacity-of-west-qurna-1-by-40-in-five-years-ministry>

116 https://www.energyintel.com/pages/eig_article.aspx?DocID=1108565

117 <https://oilprice.com/Geopolitics/Middle-East/Oman-Is-Vital-To-Iran-And-Chinas-Energy-Agenda.html>

118 <https://www.pipeline-journal.net/news/israeli-oil-and-products-pipeline-seeks-exemption-regulations>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(14-20 HAZİRAN 2021)

• İsrail Kaputun Altında: İran, Rus Uydusu Alarak Komşularını Korkuttu

ABD istihbaratının, İran'ın Rus yapımı bir uyduyu satın almasıyla ilgili endişelerini dile getirmesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "NEWS.ru" Haber sitesinde "[İsrail Kaputun Altında: İran, Rus Uydusu Alarak Komşularını Korkuttu](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan bir yazı yayımlanmıştır. Yazıya göre Washington, uydunun lansmanının İran'a bölgesel rakipleri gözlemlmek için eşi görülmemiş bir fırsat vereceğinden korkuyor. Uzman görüşlerine göre ise Rus uydusu keşif amaçlı kullanılabilir ancak her şey o kadar basit değil. Yazıda konuyla ilgili yorumda bulunan Rus askerî uzman Yuri Lyamin, 2015 yılında İran ile Rusya arasında yeryüzünün uzaktan gözlemlenmesine ilişkin sistem oluşturmak için imzalanan anlaşmayı hatırlattı: "Kanopus-V serisinin uyduları, acil durumları izlemek, tarım ve diğer endüstrilerin çıkarları için çalışmak üzere tasarlanmış sivil uydulardır. Söz konusu uydular, gerekirse istihbarat için de kullanılabilirler. Kanopus-V'nin yetenekleri, Rusya, Çin ve ABD'nin özel askerî istihbarat uydularından daha düşük olmasına rağmen şu anda İran'ın dünyanın yörüngesine kendi başına uydu yerleştirebilme fırsatını önemli ölçüde vermektedir." Uzmana göre İran'da, geçen yıl Devrim Muhafızları tarafından fırlatılan Noor-1 adlı askerî uydu bulunsa da boyutlarının kıyaslanamayacak kadar küçük olması söz konusu uydunun yeteneklerine ciddi kısıtlamalar getirmektedir. Ayrıca analist, İran tarafından edinilen uyduya dikkat çekerek bu unsurun Tahran'ın uzay keşif yeteneklerini önemli ölçüde artırabileceği ihtimalini vurguladı: "Ancak İsrail ve Türkiye gibi bölgedeki diğer ülkelerin de dünyanın uzaktan gözlemlenmesi için uyduları ve askerî keşif uyduları olduğu unutulmamalıdır." Analist, bir ihtimal üzerinde de durdu: "Kanopus-V'nin kullanımı başka bir açıdan da görülebilir. İranın istihbarat yeteneklerinin genişlemesi, bilgi eksikliği nedeniyle aşırı askerî önlemler alma olasılığını azaltıyor.

• Kıpallı Adam İsrail'i İlk Kez Yönetiyor

Rusça ve Arapça yayın yapan uluslararası bir haber ajansı "Realtribune.ru" Haber sitesinde siyaset bilimcisi, Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Enstitüsü Müdürü Aleksander Tsinker'in, "[Kıpallı Adam İsrail'i İlk Kez Yönetiyor](#)" başlıklı değerlendirmesi yayımlandı. Değerlendirme yazısında yeni İsrail hükümeti ve muhalefetin lideri Binyamin Netanyahu ile ilgili öngörüler yansıtılmıştır. Uzmana göre, siyasi konular, koalisyon sorunlarına yol açabilecek olması ve bakanlar kuruluyla ideolojik gruplar arasında iç çatışmaların oluşabileceği nedeniyle yeni İsrail hükümeti sosyo-ekonomik meselelerle daha fazla uğraşmak zorunda kalacak. Yeni Başbakan Bennett de durumu anladığı için, "Çalışmalarımızda başarı kazan-

mak için ideolojik konularda temkinli davranmalı, pratik faaliyetlere odaklanmalıyız” uyarısında bulundu. Binyamin Netanyahu ise buna karşılık hiçbir yere gitmeyeceğini, tehlikeli hükûmetle savaşıma devam edeceğini vurgulamanın yanı sıra, söz konusu hükûmetin düşündüklerinden de çok daha hızlı düşeceğini belirtti. Netanyahu’nun güçlü siyaset adamı olduğuna dikkat çeken analist, yeni hükûmetin zor zamanlar geçirdiğini ve mücadelenin çok zor olacağını ifade etti. Yeni hükûmetin kurulmasından hemen sonraki gün, muhalefet lideri olarak Netanyahu, muhalefet gruplarının liderleriyle ilk toplantısını yaparak meslektaşlarından sıkı disiplin istedi ve mücadelenin başladığını duyurdu. Yeni hükûmete gelen tebrik mesajlarına da dikkat çeken Aleksander Tsinker, “Ortadoğu siyasi hayatının çalışma günleri başladı” ifadelerini kullandı.

• Cezayir’deki İslamcılar Zafer İlan Etmek İçin Acele Etiler

Cezayir’de yapılan erken parlamento seçimleri ve sonuçları Rusya basınında geniş yer buldu. “Nezaismaya” gazetesinin 15 Haziran sayısında yayımlanan [“Cezayir’deki İslamcılar Zafer İlan Etmek İçin Acele Etiler”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda, 12 Haziran’da yapılan genel seçimleri 105 sandalyeyle Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin kazandığı, ikinciliğiyle parlamentoda 80 sandalye ile İslamcı hareket olan “Barış İçin Toplum”un aldığı ifade edilmiştir. Yazıya göre, seçimler sakin geçti. En azından güvenlik güçleriyle çatışmalar ve sandıkların eksik olduğu Kabil hariç, sandık merkezlerinde ciddi ihlaller olmadı. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünün önde gelen araştırmacılarından Viktor Nadein-Raevsky, Cezayirli İslamcıların parlamenter konumlarının güçlendirilmesinin Rusya ile ikili ilişkileri bir şekilde etkileyip etkilemeyeceğine değindi: “Hâlâ ufukta ciddi bir tehdit yoktur. Cezayir, Mısır ve Fas ile birlikte Afrika kıtasındaki Rus silahlarının üç ana alıcısından biridir. Ayrıca Moskova ve Cezayir, ekonomik, insani ve yatırım alanlarında yüzlerce olmasa da düzinelerce ortak projeye bağlantılıdır. Ülkelerimiz Libya krizinin akut aşamasında sınav döneminden onurlu bir şekilde geçti.

• Afganistan, Şanghay İşbirliği Örgütü İçin Bir Stres Testi Gibi

Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında Konseyin Genel Müdürü Andrey Kortunov’un [“Afganistan, Şanghay İşbirliği Örgütü İçin Bir Stres Deneyimi Gibi”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Yazıda, ABD’nin Afganistan’dan ayrılmasından sonraki durumlara değinilmiş, söz konusu durumların olası sonuçları alt başlıklarla incelenmiştir. Uzmanın göre, Washington liderliğinde yapılan yirmi yıllık yabancı askerî müdahale, Afgan halkına vaat edilen refahı ve hatta göreceli güvenliği getirmedi: “Yüz milyarlarca dolar harcadıktan ve binlerce Amerikalının hayatı feda edildikten sonra Biden yönetimi, durumu kabul etmek zorunda kaldı. Afganistan’a Batı siyasi sistem modelini uygulamak işe yaramadı ve başarısızlığa neden oldu. Sonuçta, Washington son yirmi yılda Afganistan’da verdiği savaşı kaybetti.” Kortunov, Afganistan’a ve bölgeyi bekleyen senaryolara da değindi: “Bundan böyle gelecek

Afganistan, uzak Batılı ülkeler için değil, İran, Pakistan, Çin, Rusya, Hindistan ve Orta Asya ülkeleri gibi bölgesel Avrasya oyuncuları için bir baş ağrısı hâline gelebilir. Afganistan'ın geleceğinin tartışıldığı çok taraflı müzakere platformundan Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) özel bir önem kazanabilir. ŞİÖ için en kötü senaryo, Afganistan sorununa yaklaşımlardaki görüş ayrılıklarının örgütte gizli bölünmelere yol açabileceği ihtimalleridir." Uzmana göre, Afganların aktif katılımı olmadan, ŞİÖ'nün mevcut planlarının çoğunun uygulanma ihtimalleri çok düşüktür: "Şanghay İşbirliği Örgütü için yirmi yıllık tarihindeki en ciddi tarihî stres testinin zamanı geliyor. Örgüt bu testten kaçarsa veya başarısız olursa, birkaç Avrasya devletinin küçük bir kulübü olarak kalacaktır. Ancak ŞİÖ, ABD ve müttefiklerinin başarısız olduğu yerde başarılı olabilirse o zaman bu başarı, 21. yüzyılın uluslararası ilişkilerinin değişen doğasının "grafik bir örneğinden" daha fazlası olacaktır. Ayrıca analist, ŞİÖ'nün Afganistan konusunda başarısına ilişkin öngörülerini şu şekilde yorumladı: "Bu etken diğer alanlarda da ŞİÖ ülkeleri arasındaki iş birliğine güçlü bir ivme kazandırmanın yanı sıra örgütün hızlandırılmış kurumsal gelişimi için bir katalizör rolü oynayacak ve uluslararası meşruiyetinin yeni bir kaynağı hâline gelecektir."

• Irak Şiddetle Müzakere Ediyor

Irak'ın 2030 yılına kadar 11 GW'lık bir nükleer santral inşası programıyla ilgili açıklaması Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Komersant.ru" gazetesinin 16 Haziran sayısında yayımlanan "[Irak Şiddetle Müzakere Ediyor](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu açıklama, "Bağdat, Moskova'dan 40 milyar dolara dört nükleer santral inşa etmesini istedi" ifadesiyle değerlendirildi. Konuyla ilgili görüşlerini paylaşan Rusya Ulusal Enerji Güvenliği Fonu Direktörü Konstantin Simonov'a göre, Irak'taki zor siyasi durum, güvenlik sorunları ve ülkenin düşük ödeme kapasitesi nedeniyle önerilen sözleşme, Batılı müteahhitler için pek cazip olmayabilir: "Bu konuda yatırım getirisi sorusu ortaya çıkacaktır. Aslında ülkede merkezî hükûmet henüz mevcut değil ve 20 yıl içinde siyasi durum birkaç kez değişebilir. Bir diğer sorun ise bölgede sürekli bir iç çatışma durumunda inşaat hâlindeki tesislerin güvenliğinin sağlanmasıdır." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Düşünce Kuruluşu ve Sivil Toplum Kuruluşu (PIR Merkezi) Danışmanı Andrey Baklitsky'e göre, büyük olasılıkla Irak şartlarında nükleer santrallerin ve ilgili altyapının güvenliğinin sağlanması büyük sorunlar oluşturacak: "Irak'ta bir nükleer enerji santralının inşası, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi açısından önemli bir risk oluşturmamaktadır. Rusya, nükleer yakıtı harcadıktan sonra geri satın alan neredeyse tek ülkedir. Bu da nükleer yakıtın askerî amaçlarla kullanım tehdidinin daha da azalmasına yol açar."

• İran-İsrail-ABD: Yeni Hükûmetler, Yeni Zamanlar?

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Kıdemli Araştırmacısı Vladimir Sajin'in, Rusya'nın dış politika alanında önde gelen bilimsel ve politik yayını olan "Mezhdu-narodnaya zhizn" dergisinde "[İrân-İsrail-ABD: Yeni Hükûmetler, Yeni Zamanlar?](#)" başlıklı

değerlendirilmesi yayımlandı. Yazıya göre, 2021 yılının yazına doğru, 40 yıldır çatışan İran-İsrail ilişkilerinde yeni unsurlar ortaya çıktı ve söz konusu unsurlar dört ana faktörden kaynaklanmaktadır. Birincisi, İran İslam Cumhuriyeti'nin (İRİ) yürütme organında yapılacak değişiklikler; ikincisi, İsrail'de eşit derecede önemli bir hükûmet ve başbakan değişikliği; üçüncüsü, Joe Biden'ın hiçbir özel duyguya kapılmadan, İsrail'e karşı pragmatik ve İran'la diyaloga hazır bir şekilde iktidara gelmesi ve dördüncüsü, İran ile nükleer anlaşmayı yeniden canlandırma süreci Kapsamlı Ortak Eylem Planı." Uzman, bu faktörlerin yakın gelecekte İran-İsrail ilişkilerini bir şekilde etkileyeceği uyarısında bulundu: "Tek soru etkilemenin hangi yönde ola bilme ihtimalidir. Silahlı mücadeleye değin biraz yumuşama veya sertleşme tutumları olabilir. 2021 yılında ortaya çıkan birtakım sorunlar neredeyse tüm dünyayı kapsayacağı muhtemeldir." Sajinin'e göre, çeşitli düzeylerde seçimler, yeni politikacıların iktidara gelmesi, eski liderlerin iflası gibi unsurlar dünya siyasetinde yeni bir atmosfer oluşturuyor: "Bizim de ilgimizde olan bu fenomen, İran, İsrail ve ABD ile ilgilidir. Nitekim İran, İsrail ve ABD'de devam eden siyasi değişikliklerin Ortadoğu'daki genel durumu etkilediği ve etkileyeceği muhtemeldir." İran-İsrail ilişkilerinde dramatik değişikliklerin beklenmediğini vurgulayan analiste göre önemli olan, uzun vadeli siyasi ve ideolojik çatışmanın Soğuk Savaş'tan sıcak bir savaşa geçişini önlemektir.